

References:

1. Crookall D., Oxford R. L. Simulation, Gaming, and Language Learning. – New York : Newbury House; Burns A. C. & Gentry J. W., 1998.
2. Khaperskyi N.S., Kacharov S.I. Humorous stories. Reading with exercises. – Karo, 2004, 96.
3. Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. 1998. Constructing more meaningful relationships in the classroom: Mnemonic research into practice. Learning Disabilities Research & Practice, 13.
4. Ments, V. M. 1999. The effective use of role-play: practical techniques for improving learning (2nd ed.). Retrieved May 12, 2012, from http://books.google.com.bd/books/about/The_Effective_Use_of_Role_Play.html?id=GbXOYf8aTIC&redir_esc=y
5. Seliskar, N. 1992. Bits and Bobs. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za solstvo in sport.
6. Qing, X. 2011. Role-play an effective approach to developing overall communicative competence. Cross-Cultural Communication, 7 (4). DOI:10.3968/j.ccc.1923670020110704.317

УДК 821.161.2-31

Т. В. Гросевич,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ

«ЙОГО СІМ'Я» АНАТОЛІЯ ДІМАРОВА В ЖАНРОВІЙ ПАРАДИГМІ СІМЕЙНОГО РОМАНУ

Стаття присвячена вивченню жанрової специфіки твору А. Дімарова «Його сім'я» як сімейного роману. В дослідженні наголошено на характерних рисах жанру; зацентовано увагу на категорії сім'ї як особливому колективному героєві; окреслено проблемний, тематико-мотивний і поетикальний рівень «Його сім'ї»; доведено приналежність епічного полотна прозаїка до кращих зразків сімейного роману в українській літературі.

Ключові слова: роман, сімейний роман, жанр, жанрова специфіка, поетикальна константа.

«HIS FAMILY» BY ANATOLIY DIMAROV IN GENRE PARADIGM OF FAMILY ROMANCE

The article deals with the study of genre specifics of the text «His family» by A. Dimarov as a family romance. In the article it is noted that the main feature of the analyzed novel is the creation of special, collective hero – family. In the novel is outlined the nuclear type of family and a single parent family, is proved the existence of families in certain terms of dreams survey. The main storyline revolves around the couple of Yakov and Nina Gorbatyuk, which are contradictory images, the embodiment of individual, opposite features: Yakiv represents «escapist», Nina – «stay-at-home».

Within a top theme that is developed in novel – the theme of the family – the most productive motives are motives of family destruction, home and travel-escape of a man. On the troubled level in «His family» are shown two models of conflicts: interfamilial conflicts and the model «family – society». The structure of the novel is represented by such constants as epic, psychology, intertextuality.

The implementation and active functionality of the complex of genre features of family romance on many levels of «His family» by A. Dimarov serves to enrich the genus-species system of artistic works of the writer, the development of a clear differentiation and typology of his literary works, it justifies the belonging of epic plot to the best examples of genre in Ukrainian literature.

Keywords: novel, family romance, genre, genre specification, poetical peculiarity.

«ЕГО СЕМЬЯ» АНАТОЛИЯ ДИМАРОВА В ЖАНРОВОЙ ПАРАДИГМЕ СЕМЕЙНОГО РОМАНА

В статье осуществлен анализ жанровой специфики произведения А. Димарова «Его семья» в ключе поэтики семейного романа: отмечено главные черты жанра, акцентировано внимание на категории семьи как особом коллективном герое, очерчено проблемный, поэтикальный и тематико-мотивный уровень романа, доказано принадлежность произведения писателя к лучшим образцам семейного романа в украинской литературе.

Ключевые слова: роман, семейный роман, жанр, жанровая специфика, поэтикальная константа.

Сімейний роман – один із найдавніших формально-змістових утворень в історії літератури, яке пройшло досить довгий історико-літературний шлях, що засвідчило постійне коригування його жанрових меж, безперервність процесу трансформації. Взятий у всій сукупності своєї проблематики, спрямованої на осмислення взаємин людини і сім'ї, включення в простір сім'ї особистості, творення особливого типу героя, чие життя визначається усвідомленням свого зв'язку зі світом сім'ї, сімейний роман являє собою досить складне явище, що пояснює його **актуальність** на сьогоднішній день, виводить інтерес до даного жанру на новий рівень наукового осмислення.

Мета статті – дослідити твір А. Дімарова «Його сім'я» (1956) як зразок сімейного роману. В такому ракурсі роман письменника розглядається вперше, що підкреслює **наукову новизну** нашого дослідження.

Про авторське зацікавлення сімейною темою Микола Жулинський пише: «...в ньому проклонулася сімейна тема, письменник відчув, що його перо наблизилося до пізнання правди життя (...). Ця тема, яка так захопила його творчу уяву, буквально пульсувала в його крові. Сімейна драма так і просилася на папір, «переслідувала» журналіста в частих відрядженнях по області, «змусила» завести блокнот і занотувати все, що несподівано з'являлося у його пам'яті» [4, с. 24–25]. На думку К. Ломазової, «одержимість» сімейною проблематикою та непохитна позиція автора в цьому питанні дали можливість А. Дімарову розкрити тему «із глибоким знанням справи» [7, с. 131], визначили особливості його творчої манери.

Провідною жанровою ознакою сімейного роману вважається творення особливого, колективного героя – сім'ї. Сімейний роман фокусується навколо сім'ї в цілому, а не одного з її членів [9].

У романі «Його сім'я» окреслено нуклеарний тип сім'ї (складається з двох поколінь). Магістральна сюжетна лінія розгортається навколо подружжя Якова та Ніни Горбатюків, котрі є суперечливими образами, втіленням індивідуальних, взаємопротилежних рис: Яків уособлює «втікача» (escapist), Ніна – берегиню домашньому затишку (stay-at-home). У фіналі твору, коли сімейний мікросоціум покидає один із його членів, Яків-батько, актуалізується інший тип – сім'я батька-одинака (матері-одиначки Ніни). В «Його сім'ї» яскраво виражений автономний тип розподілу сімейних ролей (чоловік і дружина розподіляють ролі і не втручаються у сферу впливу іншого). Так, Ніні Горбатюк відводиться роль дружини-матері, тобто місце вдома, за Яковом зберігається право на заробіток і працю. Сім'я в романі також позиціонується як неблагополучна, тобто в якій «...порушена структура, знецінюються або ігноруються основні сімейні функції, наявні або приховані дефекти виховання, в результаті чого з'являються «важкі діти» [1, с. 74]. Ось як це ілюструє цитата з твору: «...вона дуже вразлива, нервова дівчинка. Татові й мамі треба подбати про те, щоб створити для дитини найсприятливіші умови...» [2, с. 274–275].

Характерною рисою сімейних романів є існування справжніх чи уявних членів сімей у певному оніричному вимірі (мрії про інших батьків, чоловіків і дружин, про ненароджених дітей тощо) [8, с. 10]. Натомість сон у «Його сім'ї» символізує апофеоз любові й щасливого шлюбу: «Вночі (...) снівся Ніні сон. Наче вона підіймалася з Яковом широкими кришталевиими сходами, а навколо розливалось променисте саяво. І чим вище підіймалися вони, тим радісніше спалахувало це саяво, і лунала ніжна музика (...) і ось вони вже пливають понад сходами, а мелодійний дзвін все наростає і наростає, зливається з чарівними спалахами, просвічує наскрізь відчуттям незвіданого щастя» [2, с. 107].

Соціолог П. Хартманн в основу діяльності сім'ї ставить комплекс об'єктивних суперечностей, які класифікуються як протиріччя всередині сім'ї та протиріччя між сім'єю і соціумом [10]. У річищі «суспільство – сім'я – члени сім'ї» [3, с. 8] українська дослідниця Олена Дудар окреслює наступні моделі конфліктів: «конфлікт: сім'я – суспільство» [3, с. 8], «внутрішньосімейні конфлікти» [3, с. 9].

Прикметною ознакою сімейного роману є зображення внутрішньосімейних конфліктів – відтворення стосунків героя з іншими членами сім'ї.

В романі А. Дімарова однією з форм експлікації даного конфлікту виступає відсутність сімейних коштів. О. Дудар відзначає: «Відсутність грошей як засобу для існування (...) є джерелом сімейних конфліктів, що призводять до деформації родинних почуттів, поглиблюють внутрішні конфлікти, зумовлюють рефлексії героїв, моделювання психологічних ситуацій» [3, с. 9]. Означений тип «протиріччя усередині сім'ї» окреслюється в аналізованому творі вже з перших сторінок: «Він зовсім не думає про те, що в неї не вистачає грошей, що вона повинна заощаджувати на всьому, аби дотягти до зарплати!» [2, с. 15]; «– Я прийшла до тебе по гроші, – навмисно грубо сказала Ніна. – Твоїм дітям вже їсти нічого...» [2, с. 16].

Утім, «конфлікт роману не замикається сімейною сферою, трагічна глибина його експлікується через порушення «сімейності», суперечність між поколіннями та носіями протилежних суспільних інтересів» [3, с. 8] – так реалізується модель конфлікту «сім'я – суспільство». Щоправда, в романі А. Дімарова «протиріччя між сім'єю і соціумом» не слугують засобом внутрішньої еволюції героя, оскільки не виховують у Якові «порядного сім'янина». Ні колективи редакції та школи, ні партійне та суддівське чиновництво як своєрідні соціальні інститути не направили героя на «шлях істини» і, в підсумку, не стали «каталізаторами» збереження сімейного світу Горбатюків. Причиною цього, на наше переконання, є не пасивна позиція соціуму у вирішенні сімейної кризи Якова та Ніни, а обраний героями руйнівничо-фальшивий спосіб життя.

В межах провідної теми, що розробляє роман, – теми сім'ї, – найбільш продуктивно функціонують мотиви сімейної руйнації, Дому і подорожі-втечі чоловіка.

Як було вже сказано, ключовою тематичною категорією постає в «Його сім'ї» родина Горбатюків, що проходить шлях занепаду. В романі процес сімейної руйнації протікає як експліцитно, так й імпліцитно. Прихований зміст мотиву «загибель» сім'ї прочитується, наприклад, уже в першому абзаці твору і реалізується в романтичних візях Ніни, її молодечому максималізмові: «Вона знала лише один, світлий бік життя і тому не замислювалася, як буде жити з Яковом, а думала лише про те, який ласкавий, покірний і милий цей чорноволосий хлопець з гарячими, трохи розкосими очима і як радісно стояти поруч з ним: доторкатися несміливо рукою до його руки, зустрічатися вологими поглядами – святкувати розквітле почуття. І не думати, зовсім не думати, що за святами завжди приходять будні, без яких неможливе життя...» [2, с. 14]. Експліцитно процес сімейної руйнації виражається через зіткнення деструктивних дій героїв – безпідставні ревності та істерики Ніни, пияцтво Якова, підпорядкування собі дружини, відводючи їй лише роль матері і берегині сімейного вогнища в замкнутому просторі дому. Навіть усупереч спробам «утечі» від сімейної руйнації (Горбатюка – в роботу, в творчі відраження, Ніни – в нові знайомства, домашні клопоти, книги) «... з кожною сваркою все глибшала і глибшала та щілина, що зрештою розколола сім'ю Горбатюків» [2, с. 107]. Мотив сімейної руйнації вичерпується розірванням стосунків між Яковом та Ніною, що символізує крах родини Горбатюків: «Потім він пішов. Повільно, наче вагаючись, наче все ще сподіваючись, що вона надумається і покличе його. Кроки ставали все глухіші й глухіші, доки не затихли зовсім» [2, с. 291]. На переконання М. Корещької, «ініціативою розірвання стосунків було жіноче внутрішньо-гармонізуюче удосконалення світу (протест Ніни), що було оприявлене зовнішньо-чоловічим логосом, чоловічою здатністю до руху (рішення Якова про розлучення)» [5, с. 156]. «...не заради іншої жінки покинув я її, а тому, що в нас не було спільних інтересів» [2, с. 115], – пояснює своє рішення Яків.

Одночасно в тексті твору «загибель» однієї сім'ї декларується як імовірне зародження іншої: «Ти молода, тобі лише двадцять п'ять років. Ти ще можеш знайти хорошу людину, набагато кращу за мене. Я поганий... Я, можливо, не вартий того, щоб жити з тобою (...) Так навіщо ж нам жити разом? Хіба не краще розійтись друзями, ніж жити ворогами? Ти ще молода, ти зумієш побудувати нову сім'ю...» [2, с. 149]. Тож остаточне розірвання стосунків для кожного з членів подружжя можна розцінювати як початок нового шляху до гармонійного, вільного, наповненого почуттями любові, існування [5, с. 156].

Іншим провідним мотивом у сімейному романі є мотив Дому. Ганна Покидько звертає увагу на зв'язки мотиву Дому з «семіотичними просторами кімнати, помешкання і міста», на «своєрідність опозицій, що виникають унаслідок хронотопного та семіотичного дрібнення Дому-сім'ї» [8, с. 12].

В романі А. Дімарова «Його сім'я» Дім як провідний мотив, просторова точка відліку і семіотичний елемент переростає в «сім'ю-в-окремому-будинку». Розпад сімейного простору здійснюється через протиставлення «Дім – Антидім» і пов'язаний передусім із простором індивідуалізованої кімнати Якова, що виступає «Антикімнатою»: «Яків замкнувся в кабінеті – у невеликій кімнаті через коридор, де поселився, відколи сварки з дружиною набрали особливо гострого характеру» [2, с. 20]. Для Ніни «Антикімната» є уособленням домашніх чвар, а отже, сімейного нещастя: «Кожного разу, коли Ніна бачила оцю кімнату з опущеними шторами, вона справляла для неї неприємне враження» [2, с. 39], словом, простір кімнати Якова для неї підсвідомо перебуває «під замком». І лише під кінець твору Ніна дозволяє собі відчинити двері, що знаменує собою реалізацію притупленого чоловічим табу творчого потенціалу, бажання вчитися: «Вона не заходила сюди з того дня, коли прийшла і не застала Якова» [2, с. 241]. «Буду тут працювати...» [2, с. 242], – вирішує для себе Ніна.

Бінарна опозиція «Дім – Антидім» витворюється і через простір Коридору, який, ставши «сміттєзвалищем» для речей сімейного побуту, теж набуває статусу «Антикімнати»: «Дружина забрала з етажерки вишиту своїми руками серветку, і тоді Яків уже сам поздирав з вікон фіранки, скатертину зі столу, навіть простину і наволочки з подушок і викинув усе це в коридор» [2, с. 31].

Набувати статусу «Кімнати – Антикімнати» у сімейних «координатах» Дому можуть і менш індивідуалізовані простори-кімнати, наприклад, простір кухні. Саме тут знаходиться «провідна авторська метафора сім'ї-шлюбу – полісимволічний обідній стіл» [8, с. 13], за яким родина має зібратись, що знаменує сімейне єднання і прощення. Однак у «Його сім'ї» топос кухні виконує функцію своєрідного «порятунку», «звільнення» від сімейного тягара: «Ніна вийшла на кухню

(...). Відчувала потребу щось робити, поринути в щось таке, що врятувало б її від нещасливих думок» [2, с. 20]; «Яків не насмілювався зайти до кімнати. Сидів на кухні...» [2, с. 79].

Таким чином, нав'язавши думку про необхідність підпорядкування інтересам сім'ї, будинок у романі А. Дімарова набуває характеру ворожої сили («...власна квартира стала чужою і ворожою» [2, с. 24]), здатної вбити в героєві його індивідуальність.

Мотив подорожі-втечі чоловіка в «Його сім'ї» реалізується через прийом «вимкненого батька-чоловіка» – «поступове усунення біологічного батька-чоловіка з сімейної структури» [8, с. 10], обов'язки котрого перекладаються на іншого члена сім'ї. Втім, усвідомлюючи крах своєї сім'ї та небажання перебувати в деструктивному полі сімейної руйнації, рішення Якова Горбатюка покинути родину є добровільним. Тобто йдеться не про усунення (вигнання) з сімейного мікросоціуму Якова іншими членами сім'ї шляхом їхнього індивідуального чи колективного рішення, а про так зване «самоусунення» героя – добровільне покидання сімейного простору внаслідок особистого рішення («Я хочу розвестися з тобою» [2, с. 80]), викликаного наразі сімейною ситуацією («В сім'ї Горбатюків знову сталася сварка» [2, с. 20]).

В романі «Подорож-утеча» героя розгортається в двох фазах, які ми б означили як часткову (ситуативну) і тотальну (остаточну). Перша передбачає повернення героя в сімейне русло, друга – ні. В сімейних романах, де процес сімейної руйнації завершується розколом сім'ї, завжди мають місце обидві фази, причому часткова фаза, так би мовити, започатковує процес сімейного розпаду, а тотальна – його завершує, обрамлює. Власне, роман «Його сім'я» – приклад такої мотивної стратегії. «Подорожування» Якова Горбатюка на роботу чи в творчі відрядження як протест проти сімейної нестабільності завжди завершуються тимчасовим поверненням у лоно сім'ї: «Навіщо я прийшов? – докоряв він собі. – Треба було піти в редакцію і ночувати там на канапі» [2, с. 24]. Тоді як тотальна фаза є неповторюваною, скажімо, одноразовою. В романі вона фактично «замикає» ланцюг розвитку сім'ї в завершену систему: «Потім він пішов (...) Кроки ставали все глухіші й глухіші, доки не затихли зовсім» [2, с. 291].

Знайомство з генезою сімейного роману в різноманітних його варіантах дозволяє вирізнити поетикальні особливості. Їхня повторюваність упродовж багатьох періодів в історії літератури уможливорює визначення їх як певних констант сімейного роману, серед яких – епічність, психологізм, інтертекстуальність [8, с. 7].

Специфіка епічного мислення А. Дімарова в романі «Його сім'я», на наш погляд, обумовлена такими складовими: об'єктивним сприйняттям дійсності (в основу роману лягла реальна трагедія сім'ї редакційного товариша А. Дімарова, що зумовило чітку установку письменника на вибір епічного жанру, який би цілком утілював його задум, реалізував авторський принцип – «писати правду, реалістично зображувати конфлікти, події, характери...» [6, с. 6]); «виходами» на ширші суспільно-громадські позиції (осмислюючи «взузьку» сімейну тему, А. Дімаров у той же час виводить її за межі локусу сім'ї – в колектив редакції, в судову залу, в творчі відрядження та ін.); синкретизмом форм мислення (творча діяльність прозаїка акумулювала в собі діалогічний і монологічний типи мислення, що дозволило експлікувати сімейну тематику не лише в авторській нарації, але й у діалогах, внутрішніх монологіях персонажів тощо).

Психологізм у романі виражається через інтервентну (пряму) та екстервентну (непряму) форми психологічного зображення. Основним засобом першої виступає внутрішній монолог: «Хіба я не став пиячити, коли жив з Ніною, хіба не загрожувало мені моральне падіння (...) Добре, нехай я помилюся, нехай неправильно побудував сім'ю, нехай у всьому винен я...» [2, с. 153]. З метою передачі стану глибокої сімейної кризи в душі героя автор послуговується і психологічним портретом – непрямою формою психологізації: «В голові була дивна порожнеча. Сидів, переживаючи те душевне одерев'яніння, яке приходило після надмірного збудження, напруження всіх сил. Мозок наче отерп і неспроможний був ні думати, ні реагувати на те, що діялося поза ним» [2, с. 23]. Поза як зовнішній візуалізований вияв психологізму простежується в наступних фрагментах тексту: «Від раптової слабості в неї підігнулися ноги. Щоб не впасти, Ніна притулилася до стіни, приклавши долоню до серця...» [2, с. 291]; «Якась сила скрутила її, наказала завмерти, припасти до стіни. Не могла ні поворухнутися, ні піднести руку, щоб дістати дверей» [2, с. 291].

Формою реалізації інтертекстуальності в «Його сім'ї» є цитування. Істотне смислове навантаження несе цитата з твору Льва Толстого «Анна Кареніна» – роману, до речі, теж сімейного. Інтертекстема «Всі щасливі сім'ї схожі одна на одну, кожна нещаслива сім'я – нещаслива по-своєму» (курсив наш – Т.Г.) розглядається нами як своєрідний лейтмотив роману А. Дімарова, так би мовити, концептуальною «думкою сімейною». Що прикметно, цитата Л. Толстого вживається в «Його сім'ї» і в непрякій формі. Обростаючи додатковою конотацією, вона набуває при цьому типових рис аллюзії: «...кожна сім'я в кожному окремому випадку не схожа на інші сім'ї, і навіть кожен окремих випадок в одній і тій же сім'ї відмінний від інших...» [2, с. 86].

Як бачимо, жанрова система сімейного роману втілюється на різних рівнях твору А. Дімарова «Його сім'я» – образному, проблемному, тематико-мотивному, поетикальному. Це не тільки забезпечує збагачення родо-видової системи художнього доробку митця, вироблення чіткої диференціації і типології його романістики, але й сприяє виведенню жанру на новий рівень розвитку в українській літературі. «Його сім'я», на наш погляд, продовжує кращі традиції сімейного роману, закладені Г. Квіткою-Основою («Пан Халавський»), А. Свидницьким («Люборацькі»), У. Самчуком («Волинь»), Іриною Вільде («Сестри Річинські») та іншими письменниками.

Література:

1. Андреев Ю. С. Неблагополучна сім'я як чинник розвитку агресивної поведінки у підлітків / Ю. С. Андреев // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 13 (272). – Ч. IV. – С. 74–80.
2. Дімаров А. А. Вибрані твори: В 2-х т. Т. I. Його сім'я. Ідол: Романи / Передм. В. Костюченко / А. А. Дімаров. – К. : Дніпро, 1982. – 535 с.
3. Дудар О. В. Жанрова своєрідність соціально-психологічних романів «Сестри Річинські» Ірини Вільде та «Оплот» Теодора Драйзера: порівняльний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.05 «Порівняльна літературознавство» / О. В. Дудар. – Тернопіль, 2011. – 19 с.
4. Жулинський М. Він залишив нам правду про двадцятий вік / М. Жулинський // Наш Дімаров: статті, інтерв'ю, спогади, листи, присвяти / [упоряд. Є. Дімарова]. – К. : Фенікс, 2015. – С. 22–35.
5. Корецька М. Жанрово-стильові особливості роману Анатолія Дімарова «Його сім'я» / М. Корецька // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства (Збірник наукових праць) / Відп. ред. І. В. Сабадош. – Ужгород, 2011. – Вип. 15. – С. 153–157.
6. Костюченко В. Анатолій Дімаров: [передмова] / В. Костюченко // Дімаров А. А. Вибрані твори: В 2-х т. Т. I. Його сім'я. Ідол: Романи / А. А. Дімаров. – К. : Дніпро, 1982. – С. 5–12.
7. Ломазова К. За суворими мірками воєнного часу / К. Ломазова // Київ. – 1985. – № 4. – С. 125–132.
8. Покидько Г. С. Модифікація жанру сімейного роману в творчості Енн Тайлер: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн» / Г. С. Покидько. – Київ, 2007. – 20 с.

9. Татьяна А. Г. Проза молодого Л. Н. Толстого и проблема семейного романа: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.01.01 «Русская литература» / А. Г. Татьяна. – М., 2001. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/proza-molodogo-ln-tolstogo-i-problema-semeinogo-romana>
10. Хартманн П. Семейные конфликты в современном обществе / П. Хартманн. – М., 1989. – 271 с.

УДК 1751

Т. І. Деркач-Падаєсек,

Люблінський Католицький Університет Іоанна Павла II, м. Люблін, Польща

ПРАКТИЧНІ СПОСОБИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ КЛАНЗА У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У пошуках нових методик навчання, які б успішно розвивали вміння учнів, формували їх світогляд автор представляє практичні способи використання методики КЛАНЗА. У статті представлені типові вправи для даної методики, способи використання бавовняних ниток у навчальному процесі, а також роль танцю як своєрідного активізуючого елементу.

Ключові слова: методика КЛАНЗИ, робота у групі, інтеграційні танці.

PRACTICAL WAYS TO USE KLANZA METHOD IN THE LEARNING PROCESS

In search of new teaching methods, the purpose of which is to develop students' skills successfully, to form their world-view, the author presents practical ways to use KLANZA's techniques. The essence of KLANZA method lies in the fact that it can be used in different age groups, puts intense pressure on learners' interest encouraging the development of their individual and creative potential. In the article typical exercises for this method, ways to use cotton threads in the learning process as well as the role of dance as an activating and enriching the methodological repertoire element are presented.

Key words: KLANZA method, group work, integrating dances.

ПРАКТИЧЕСКИЕ СПОСОБЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДИКИ КЛАНЗА В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

В поисках новых методик обучения, которые бы успешно развивали умения учащихся, формировали их мировоззрение автор представляет практические способы использования методики КЛАНЗА. В статье представлены типичные для данной методики упражнения, способы использования хлопковых нитей в учебном процессе, а также роль танца в качестве своеобразного активизирующего элемента.

Ключевые слова: методика КЛАНЗЫ, работа в группе, интеграционные танцы.

1. Вступ. Метою даної статті є запропонувати нові практичні методи праці з учнями для використання у вивченні іноземних мов, які базуються на методиці КЛАНЗА. Одним з пріоритетних завдань методики КЛАНЗА є підвищення ефективності навчання, використовуючи ідеї педагогіки гри (Spielpädagogik) – одного з ефективних напрямків в освіті, який кладе натиск на всебічний розвиток індивідуальності учня у групі. Ініціатором методики КЛАНЗА є кандидат наук, засновник Польського товариства педагогів і аніматорів КЛАНЗА (ПТПіА) Зоф'я Заорска. Саме вона запропонувала термін КЛАНЗА і описала методику в 2008 році. У Республіці Польща ідеї даної методики втілює у життя ПТПіА КЛАНЗА.

Згідно зі Здзіславом Хофманом, гуманістична психологія Карла Роджерса і теорія Гештальт стали теоретичною основою методики КЛАНЗА [14, с. 51]. Гуманістична психологія Карла Роджерса надалі не втратила свого значення, оскільки започаткувала «рух за розвиток потенціалу людини» [14, с. 8]. Роджерс порівнював роботу вчителя до роботи терапевта, адже основне завдання педагога не формувати особистість учня, але допомогти йому віднайти всі його позитивні якості. Автор підкреслював вагу позитивного ставлення до учня, проникнення у його внутрішній світ, а також відчуття цілковитого прийняття і емпатію вчителя.

Гештальт підхід – це напрямок у практичній психології, який був опрацьований Фредериком Перзлом у 60-ті роки ХХ століття. Основною ідеєю цього підходу є переконання, що психіка людини саморегулюється, організм творчо пристосовується до навколишнього середовища. Людям притаманне прагнення до емоційного і фізичного здоров'я, до інтеграції розуму і тіла та прагнення до балансу; розширення свідомості, яке полягає у тому, що людина бере особисту відповідальності за всі свої дії, наміри, очікування і вибір. Так насправді, ми усвідомлюємо все, що нам необхідно знати для того, щоб відчувати себе щасливими, сповненими, щоб спрямувати наше життя у необхідному напрямку.

Методика КЛАНЗА може використовуватись у різних вікових групах і кладе натиск на заохочення і зацікавлення дитини, розвиваючи її творчий потенціал. Під час гри учень пізнає себе, власну ієрархію цінностей, формує відчуття відповідальності не лише за себе, а й за групу. Навчальний процес буде успішний з-за умов створення атмосфери взаємної співпраці у групі, від виявлення найміцніших сторін цієї співпраці та способів їх використання [13, с. 204]. Особлива увага присвячується роботі з групою, покращенню стосунків серед учнів і як наслідок цілковитій інтеграції у ній, що є головною ідеєю педагогіки гри, на яких базується методика КЛАНЗА. Гра у групі заспокоює одну з основних потреб людини – потребу приналежності, потребу бути зв'язаним з іншими. Діти відчують радість, танцюючи, бігаючи, скачучи. Гражина Вальчевська-Клімчак [11, с. 9] зазначає, що під час праці у групі основним елементом є легкість у спілкування тобто вираження почуттів, представлення своїх думок, ідей, прагнення зрозуміння переказів інших учасників.

Згідно з методикою КЛАНЗА, вирішальну роль у навчальному процесі відіграє створення сприятливого психологічного клімату тобто позитивної атмосфери, у якій панує доброзичливість, взаємопідтримка, взаємодопомога, тощо. Вчитель зобов'язаний піклуватись про добрий настрій учнів, відкритість у висловлюванні своїх думок, поважати погляди учнів. Педагог повинен звернути увагу на уміння учнів формулювати свої думки, передавати свої відчуття, переживання і т.п.

2. Вправи притаманні для методики КЛАНЗА. Типові вправи для даної методики, які можуть використовуватись у вивченні іноземної мови:

- **Дім** [1, с. 27]. Учні сидять у колі. Вчитель ділить учнів на чотири групи. Кожній групі приписується назва предмету (наприклад: *крісло, стіл, лампа, стілець*; або назви членів сім'ї: *мама, тато, дідусь, бабуся*; можливі і інші комбінації залежно від теми заняття). Названі предмети або особи замінюються місцями. Якщо вчитель говорить «дім», всі учні повинні замінитись місцями.

- **Скажи щось приємне** [1, с. 82]. Ця вправа-гра використовується у якості привітання, а також створення позитивної атмосфери. Учні сидять у колі. Вчитель визначає першого учня, завданням якого є привітати вибрану дитину, кажучи йому або їй щось приємне. Учень, якого вже привітали продовжує гру. Гра триватиме до того часу, поки всі діти не приві-